

RISKIANALÜÜS JA KRIISIREGULEERIMINE

KIRSTI MIKK

SISUKORD

Sissejuhatus.....	3
1. MÕISTED	4
2. SEADUSANDLUS	6
2.1. Ülevaade seadusandlusest.....	6
3. RIIKLIK KRIISIREGULEERIMISPLAAN.....	11
4. HÄDAOLUKORRAKS VALMISOLEK MAAKONNAS	12
4.1. Maavanema ülesanded.....	12
4.2. Maakonna kriisikomisjon	12
4.3. Päästeameti kohalik päästeasutus	13
4.4. Maakonna riskianalüüs	13
4.5. Maakonna kriisireguleerimisplaan.....	13
4.6. Kriisireguleerimisalane koolitus, selgitustöö ja õppuste korraldamine	14
5. HÄDAOLUKORRAKS VALMISOLEK VALLAS JA LINNAS	15
5.1. Valla- ja linnavalitsuste ülesanded.....	15
5.2. Valla ja linna kriisikomisjonid.....	15
5.3. Valla ja linna riskianalüüs.....	16
5.4. Valla ja linna kriisireguleerimisplaan	16
6. HÄDAOLUKORRAKS VALMISOLEK ETTEVÕTTES JA ASUTUSES	17
6.1. Ettevõtte ja asutuse ülesanded	17
7. RISKIANALÜÜSI METOODIKA.....	17
7.1. Riskianalüüs.....	17
7.2. Riskianalüüsi tegemise etapid.....	18
7.3. Võimalike õnnetuste liigid.....	18
7.4. Tõenäosuse hindamine.....	22
7.5. Võimalike hädaolukordade tagajärgede hindamine	23
7.6. Riskiklassi määramine ja riskide järjestamine	24
7.7. Ennetavate meetmete kavandamine	24
7.8. Riskianalüüsi vormistamine	25
8. HÄDAOLUKORRAST TEAVITAMINE.....	25
Kasutatud ja soovitatava allikate loetelu.....	30

© Autoriõigused Kirsti Mikk ja Sisekaitseakadeemia, 2006

Sissejuhatus

Antud õppematerjal on mõeldud Sisekaitseakadeemia tolli, politsei, korrektsiooni, piirivalve ja halduskorralduse eriala üliõpilastele lihtsustamaks õppeaine riskianalüüs ja kriisireguleerimine õppimist.

Milleks seda kriisireguleerimist siiski tarvis on?

Päevast päeva toimuvad maailmas mitmesugused õnnetused – mõned suured ja paljud väiksemad. Kõigile nendele peab reageerima ja seda ka tehakse. Kas inimene, kes sellega tavaliselt kokku ei puutu, on ka mõelnud, kuidas kõiki neid sündmusi lahendatakse ja kes on see, kes teab, kuidas seda teha? Tegelikult on see paika pandud mitmesuguste seadustega, mis jagavad ära ülesanded erinevate ametkondade vahel. Kõik tundub lihtne, sest kõik vajalikud inimesed teavad, kuidas hakata käituma, kui mingi õnnetus on juhtunud. Kui riik suudab tagada ainult sellise süsteemi, mis hakkab tööle peale õnnetust, siis ei ole see elanike kaitseks kaugeltki piisav. Tõeline kriisireguleerimine peab tagama igasuguste hädaolukordade ennetamise ja nendeks valmisoleku tagamise.

Oluline on siinkohal ära märkida see, et paljud siin materjalis toodud punktid tulenevad erinevatest õigusaktidest, dokumentidest, seega tuleb arvestada sellega, et antud materjal võib üsna kiiresti vananeda ja seetõttu vajab pidevat uuendamist.

1. MÕISTED

Risk – võimalus, et õnnetus juhtub mingi aja jooksul koos tagajärgedega, mis tabavad elu ja tervist, elutähtsaid valdkondi, keskkonda või vara. Riskianalüüsi alusteesiks on väide, et ei ole olemas nullriski – kui eksisteerib mingi potentsiaalne riskiallikas, siis saab sellega teatavatel tingimustel toimuda ka õnnetus.

Riskiallikas – objekt, süsteem või nähtus, mis teatud tingimustel võib põhjustada õnnetuse. Siia alla kuuluvad nii ohtlikud ettevõtted, üksikud ohtlikud esemed, kui ka loodusnähtused. Tegemist on kohaga, millest saab teatud tingimustel alguse õnnetuse tegelik areng.

Riskiklass – numbri ja tähe kombinatsioonist koosnev õnnetusele või hädaolukorrale määratud ohtlikkuse aste, mis sõltub selle tekke tõenäosusest ja sellega kaasnevatest tagajärgedest.

Algsündmus – sündmus, mis põhjustab otseselt õnnetuse või algatab õnnetust põhjustavate sündmuste ahela. Üldjuhul ei alga õnnetused iseenesest suure pauguga, vaid on mingi tegevuse otsene või kaudne tagajärg.

Õnnetus – ootamatu ja ettekatsetamata sündmus, mis kahjustab elu ja tervist, elutähtsat valdkonda, keskkonda või vara ning võib areneda hädaolukorraks. Mõiste on küllalt hästi seletatav, kuid selles on ka erisusi, mida definitsioon justkui ei hõlma. Näiteks terrorismi tõttu toimuvad õnnetused on väga hästi ettekatsetatud, mis ei tee nendest veel mitteõnnetusi. Mõiste defineerimisel ei ole lähtutud riskiallikast, vaid ohustatud objektist. Objektile on ka terrorismist tingitud õnnetused ootamatud ja ettekatsetamatud.

Hädaolukord – sündmus või sündmuste ahel, mis ohustab riigi julgeolekut, inimeste elu ja tervist, kahjustab oluliselt keskkonda või tekitab ulatuslikku majanduslikku kahju ning mille lahendamiseks on vajalik Vabariigi Valitsuse, valitsusasutuste ning kohalike omavalitsuste kooskõlastatud tegevus. Kui õnnetuseks on igasugune intsident, mis toob kaasa kahjulikke tagajärgi, siis hädaolukorrad on defineeritud teatavate kriteeriumite järgi.

Rahvusvaheline hädaolukord – sündmus või sündmuste ahel välisriigis, mis ohustab rahvusvahelist julgeolekut ja millega Eesti Vabariik on seotud väliskohustuste kaudu või läbi rahvusvahelise abipalve

Kriisireguleerimine – riiklik meetmete süsteem, mis on ette valmistatud ja kasutusele võetud riigiasutuste poolt koostöös kohalike omavalitsuste, ettevõtjate ning kriisireguleerimisele kaasatud mittetulundusühingute ja sihtasutustega, et tagada hädaolukorras ühiskonna turvalisus.

Rahvusvaheline kriisireguleerimine – rahvusvaheliste meetmete süsteem rahvusvahelistele hädaolukordadele vastamiseks, mis hõlmab riikidevahelist koostööd ja koostööd rahvusvaheliste organisatsioonidega.

Tagajärg – õnnetusest tingitud kahju elule ja tervisele, elutähtsate valdkondade toimimisele, keskkonnale või varale. Õnnetuseks võib intsidenti nimetada siis, kui see toob endaga kaasa teatava raskusastmega tagajärjed.

Tõenäosus – mõõdetavate kriteeriumite põhjal eeldatav õnnetuste esinemissagedus teatud ajaperioodi vältel. Mõiste “mõõdetavad kriteeriumid” ei tohi komisjoni liikmeid väga ehmatada, sest tegu ei ole antud meetodikas matemaatiliselt mõõdetava avaldisega. Mõõdetavuse all mõeldakse põhjendatavust, mitte matemaatiliselt selgitatud tulemust.

Ohustatud objekt – elu ja tervis, elutähtis valdkond, keskkond või vara, mis on õnnetuse korral ohus. Siia kuuluvad erinevad objektid (inimesed, ettevõtted, hooned, teed jne), mis jäävad õnnetuse poolt ohustatud territooriumile, sattudes sellega ise võimalikku ohtu.

Riskianalüüsi eesmärk - on välja selgitada valla, linna ja maakonna territooriumil esineda võivaid õnnetusi ja nende tekkimise tõenäosust, saamaks ülevaadet sellest, mis ohustab riigi julgeolekut, inimeste elu ja tervist, kahjustab oluliselt keskkonda ning tekitab ulatuslikku majanduslikku kahjut.

Katastroof – äkiline hävingulise toimega sündmus, mis seab ohtu elu, tervise, loodus- või tootmiskeskonna ja mis seisneb paikkonna keemilises, radioaktiivses või muus saastumises; tööstuslikus suurõnnetuses, sealhulgas elektrijaamade ja kaevanduste, samuti gaasijuhtmete, side-, kommunaal- või elektrivõrkude avariis; ulatuslikus tulekahjus või plahvatuses; ulatuslikus laeva-, lennuki-, rongi- või muu transpordivahendi õnnetuses; muus ulatuslikus õnnetuses või avariis.

Kriis - tähendab mingit muutust või olukorda, kus meie varasemad kogemused ja reageerimisviisid ei ole olukorra valitsemiseks piisavad.

Loodusõnnetus – loodusjõudude tegevusest põhjustatud hävingulise toimega sündmus, sealhulgas äkilise hävingulise toimega sündmus, mis seab ohtu elu, tervise, loodus- või tootmiskeskonna.

Riigireserv - Eesti Vabariigi julgeolekut ja sõltumatust tagav materiaalsed ressursid ning tehniliste vahendite kogum, mis võetakse kasutusele hädaolukorras ja sõjaseisukorra ajal.

Sündmuskoha juht (operatiivjuht) – operatiivjuhtimise eest vastutava ametkonna esindaja, kellele alluvad kõik sündmuskohale saabunud operatiivteenistused ja lisajõud (kaasatavad asutused).

Terrorism – tervisekahjustuste tekitamisele, surma põhjustamisele või vara hõivamisele, rikkumisele või hävitamisele suunatud tegu sõja või rahvusvahelise konflikti provotseerimise või poliitilisel või usulisel eesmärgil.

Psühholoogiline kaitse - valmisolek teabevahetuse juhtimiseks ja korraldamiseks hädaolukorras selleks, et edastada elanikkonnale selge ja täielik informatsioon olukorrast ning valmisolek ühiskonna kaitsmiseks psühholoogiliste rünnakute vastu, ühiskonna vastupanuvõime edendamine ja alalhoidmine hädaolukorra ajal.

Varajane hoiatuse süsteem - alarmeerimisseadmete võrgustik elanike teavitamiseks hädaolukordadest.

Kriisireguleerimismeeskond – teabevahetuse, ressursside kasutamise ning ametkondade koostöö koordineerimiseks ning olukorra analüüsimiseks moodustatud alaliselt tegutsev meeskond, kelle määratud koosseis ja töökorraldus ning ettevalmitus võimaldavad ööpäevaringse töö hädaolukorras.

2. SEADUSANDLUS

2.1. Ülevaade seadusandlusest

Loetelu peamistest kriisireguleerimisalastest seadusetest:

- Eesti Vabariigi Põhiseadus
- Hädaolukorraks valmisoleku seadus
- Eriolukorra seadus
- Erakorralise seisukorra seadus
- Riigikaitseliste sundkoormiste seadus
- Vedelkütusevaru seadus
- Loomatauditõrje seadus
- Rahuaja riigikaitse seadus
- Sõjaaja riigikaitse seadus
- Päästeseadus

2.1.1. Hädaolukorraks valmisoleku seadus

Riiklikku hädaolukorraks valmisolekut reguleerib **Hädaolukorraks valmisoleku seadus**, mis hakkas kehtima alates 2001. aastast. Selle seaduse eesmärgiks on panna paika erinevate valitsusasutuste, kohalike omavalitsuste, ametkondade ja ettevõtete ülesanded hädaolukordadeks valmisoleku korraldamisel. Selle seaduse põhieesmärgiks on tagada riigi kodanike turvalisus ning riigi püsijäämine erakorralistes olukordades. Hädaolukordadeks valmisoleku ülesehitust nimetatakse **kriisireguleerimissüsteemiks**. Senikehtinud seadustes kasutati mõistet kodanikukaitse, seda mõistet kasutatakse ka enamikes teistes riikides.

Hädaolukorraks valmisoleku seaduse erinevates peatükkides on juttu järgmistest teemadest: üldsätted, Vabariigi Valitsuse ülesanded hädaolukorraks valmisolekuks ning riiklik kriisireguleerimisplaan, ministeeriumi, riigikantselei ja päästeameti ülesanded hädaolukorraks valmisolekuks, hädaolukorraks valmisolek maakonnas, hädaolukorraks valmisolek vallas ja linnas, hädaolukorraks valmisolek ettevõttes ja asutustes, hädaolukorrast teavitamine ja massiteabevahendi valdaja kohustused, kriisireguleerimisalane koolitus, selgitustöö ja õppuste korraldamine, kriisireguleerimisalane rahvusvaheline koostöö, järelevalve ning vastutus.

Tulenevalt seadusest on erinevatel ministeeriumitel erinevad ülesanded.

Ministeerium:

- Teeb riskianalüüsi oma valitsemisalas esineda võivate hädaolukordade väljaselgitamiseks. Riskianalüüsi ei tee Kaitseministeerium;
- Koostab kriisireguleerimisplaani ning tagab selle rakendamise hädaolukorras;
- Moodustab ministeeriumis struktuuriüksuse või määrab ühe osakondadest vastutavaks kriisireguleerimise üldise korraldamise eest ministeeriumi valitsemisalas;
- Moodustab kriisireguleerimismeeskonna;

- Määrab ministeeriumi valitsemisalas olevate ametite ja inspeksioonide kriisireguleerimisalased ülesanded;
- Planeerib hädaolukorra lahendamiseks vajalike ressursside kasutamist;
- Juhib oma valitsemisalas hädaolukorra lahendamist;
- Korraldab oma valitsemisalas kriisireguleerimisalast koolitust;
- Teeb analüüsi oma valitsemisalas rahvusvahelises kriisireguleerimises osalemiseks vajalike vahendite väljaselgitamiseks.

Elutähtsad valdkonnad ja neid korraldavad ministeeriumid on:

- Avaliku korra kaitse, päästetööd, andmepankade kaitse korraldus – Siseministeerium;
- Energeetikasüsteemide toimimine, esmatarbekaupadega varustamise korraldus, elektri- ja postiside ning transpordi korraldus – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium;
- Toiduainetega varustamise korraldus – Põllumajandusministeerium;
- Finantssüsteemide toimimine – Rahandusministeerium;
- Tervishoiu-, sotsiaalkindlustuse ja –hoolekande korraldus, psühhosotsiaalse abi osutamine, põgenike ja evakueeritute abistamine, töjõuarvestus – Sotsiaalministeerium;
- Kultuuriväärtuste kaitse korraldus – Kultuuriministeerium;
- Kiirgus- ja keskkonnakaitse ning kiirgus- ja keskkonnaseire korraldus – Keskkonnaministeerium;

Kriisireguleerimise alal on juhtivaks ministeeriumiks Siseministeerium.

2.1.2. Eesti Vabariigi Põhiseadus

Oluline on teada kahte Põhiseaduse paragrahvi (põhiseaduse riigikaitse osas käsitletakse ka sõjalisi kriise, kuid seda osa käesolev loeng ei puuduta)

§ 87. Vabariigi Valitsus:

8) kuulutab loodusõnnetuse ja katastroofi korral või nakkushaiguse leviku tõkestamiseks välja eriolukorra riigis või selle osas.

§ 129. Eesti põhiseaduslikku korda ähvardava ohu puhul võib Riigikogu Vabariigi Presidendi või Vabariigi Valitsuse ettepanekul oma koosseisu häälteenamusega välja kuulutada erakorralise seisukorra kogu riigis, kuid kõige kauem kolmeks kuuks.

2.1.3. Eriolukorra seadus

Eriolukord kuulutatakse välja tingimusel, et loodusõnnetuse ja katastroofi korral või nakkushaiguse leviku tõkestamiseks on vaja viivitamatult rakendada ulatuslikke abinõusid, sealhulgas päästetöid ning ohu kõrvaldamine ja kannatanute abistamine ei ole võimalik Eriolukorra seaduses sätestatud abinõusid rakendamata.

Füüsiliste isikute õiguste ja vabaduste piiramisel eriolukorra ajal võib:

- Piirata füüsiliste isikute õigust vabalt liikuda eriolukorra piirkonnas;
- Avaliku korra kaitseks ja liiklusohutuse tagamiseks keelata füüsilistel isikutel koguneda ja koosolekuid pidada eriolukorra piirkonnas;
- Kohustada füüsilisi isikuid töötama päästetöödel.

Eriolukord kuulutatakse välja tingimusel, et loodusõnnetuse ja katastroofi korral või nakkushaiguse leviku tõkestamiseks on vaja viivitamatult rakendada ulatuslikke abinõusid, sealhulgas päästetöid, ning ohu kõrvaldamine ja kannatanute abistamine ei ole võimalik käesolevas seaduses sätestatud abinõusid rakendamata.

Eriolukorra riigis või selle osas kuulutab välja Vabariigi Valitsus Eesti Vabariigi põhiseaduse paragrahv 87 punkti 8 alusel.

Paragrahvis 3 sätestatakse **loodusõnnetuse mõiste**.

Loodusõnnetuse all mõistetakse käesolevas seaduses loodusjõudude tegevusest põhjustatud hävingulise toimega sündmusi, sealhulgas äkilise hävingulise toimega sündmusi, mis seavad ohtu elu, tervise, loodus- või tootmiskeskkonna.

Paragrahv 4 toob **katastroofi mõiste**.

Katastroofi all mõistetakse eriolukorra seaduses äkilise hävingulise toimega sündmusi, mis seavad ohtu elu, tervise, loodus- või tootmiskeskkonna ja mis seisnevad:

- 1) paikkonna keemilises, radioaktiivses või muus saastamises;
- 2) tööstuslikus suurõnnetuses, sealhulgas elektrijaamade ja kaevanduste, samuti gaasijuhtmete, side-, kommunaal- või elektrivõrkude avariides;
- 3) ulatuslikus tulekahjus või plahvatuses;
- 4) ulatuslikus laeva-, lennuki-, rongi- või muu transpordivahendi õnnetuses;
- 5) muus ulatuslikus õnnetuses või avariis.

Paragrahv 5 sätestab nakkushaiguse leviku mõiste.

Nakkushaiguse leviku all mõistetakse:

- 1) taudina, kaasa arvatud loomataudina, levivat eluohtlikku nakkushaigust, mille tagajärg on massiline haigestumine ja mille puhul on vaja rakendada ulatuslikke tõrjeabinõusid;
- 2) rahvusvaheliselt kontrollitava, taudina levida võiva eriti ohtliku nakkushaiguse Eestisse toomist, mille leviku tõkestamiseks on vaja kohe rakendada ulatuslikke tõrjeabinõusid massilise haigestumise vältimiseks.

Oluline on teada füüsiliste isikute õiguste ja vabaduste piiramist ja õigusaktide kehtivust eriolukorra ajal. Loodusõnnetuse ja katastroofi korral võib:

- 1) piirata füüsiliste isikute õigust vabalt liikuda eriolukorra piirkonnas;
- 2) avaliku korra kaitseks ja liiklusohutuse tagamiseks keelata füüsilistel isikutel koguneda ja koosolekuid pidada eriolukorra piirkonnas;
- 3) kohustada füüsilisi isikuid töötama päästetöödel.

Eriolukorra ajal, mis on välja kuulutatud nakkushaiguste leviku tõkestamiseks võib piirata ka füüsiliste isikute õigust vabalt liikuda ja Eestisse sisse sõita.

Eriolukorra piirkonnas võib eriolukorra seaduse paragrahvis 20 sätestatud korras päästetöödel tervise ja avaliku korra kaitseks piirata füüsilise isiku õigust elu- või muu ruumi või territooriumi puutumatusel.

Vabariigi Valitsus:

- 1) nimetab eriolukorra juhiks ministri, kelle pädevusse kuulub põhiliste abinõude rakendamine eriolukorra väljakuulutamise põhjutanud sündmusest tuleneva ohu kõrvaldamiseks;
- 2) kohustab valitsusasutusi ning valla- ja linnavalitsusi rakendama abinõusid eriolukorra väljakuulutamise põhjutanud sündmusest tuleneva ohu kõrvaldamiseks ja kannatanute abistamiseks.

2.1.4. Erakorralise seisukorra seadus

Erakorraline seisukord kuulutatakse välja Eesti Vabariigi põhiseaduslikku korda ähvardava ohu puhul. Erakorralise seisukorra ajal kehtivad õigusaktid niivõrd, kui võrd seaduses ei ole sätestatud teisiti. Erakorralise seisukorra kuulutab välja Riigikogu Vabariigi Valitsuse või Vabariigi Presidendi ettepanekul. Otsus erakorralise seisukorra väljakuulutamise kohta avaldatakse massiteabevahendites viivitamatult ja muutmata kujul. Erakorralise seisukorra juht on peaminister. Erakorralise seisukorra võib välja kuulutada üksnes kogu riigis ja mitte kauemaks kui kolmeks kuuks.

Olulisemad erisused võrreldes Hädaolukorraks valmisoleku seadusega on järgmised:

- 1) Hädaolukorda ei kuulutata välja, eriolukord ja erakorraline seisukord aga kuulutatakse välja;
- 2) Eriolukorra ja erakorralise seisukorra seadused annavad võimaluse olukorra lahendamiseks piirata inimeste põhiõigusi ja vabadusi.

Erakorraline seisukord kuulutatakse välja Eesti Vabariigi põhiseaduse paragrahv 129 alusel Eesti vabariigi põhiseaduslikku korda ähvardava ohu puhul.

Erakorraline seisukord kuulutatakse välja tingimusel, et Eesti põhiseaduslikku korda ähvardava ohu kõrvaldamine ei ole võimalik käesolevas seaduses sätestatud abinõusid rakendamata.

Erakorralise seisukorra võib Riigikogu Vabariigi Presidendi või Vabariigi Valitsuse ettepanekul oma koosseisu hääلteenamusega välja kuulutada kogu riigis, kuid mitte kauemaks kui kolmeks kuuks.

Seaduse Paragrahv 3 sätestab, millest **Eesti põhiseaduslikku korda ähvardav oht** võib tuleneda:

- 1) Eesti põhiseadusliku korra vägivaldse kukutamise katsest;
- 2) terroristlikust tegevusest;
- 3) vägivaldse seotud kollektiivsest surveaktsioonist;
- 4) ulatuslikust vägivaldse seotud isikugruppide vahelisest konfliktist;
- 5) Eesti Vabariigi mõne paikkonna vägivaldsest isoleerimisest.

Paragrahv 4 sätestab **isikute õiguste ja vabaduste piiramise erakorralise seisukorra ajal**.

Erakorralise seisukorra ajal võib riigi julgeoleku ja avaliku korra huvides piirata vastavalt Eesti Vabariigi põhiseaduse paragrahvile 130, erakorralise seisukorra seaduse 3. peatükis sätestatud juhtudel ja korras isikute järgmisi õigusi ja vabadusi:

- 1) õigust vabale eneseteostusele;
- 2) õigust vabadusele ja isikupuutumatusse;
- 3) õigust vabalt valida tegevusala, elukutset või töökohta;
- 4) õigust vabalt tegutseda erakondades ja mõnda liiki mittetulundusühingutes;
- 5) õigust omandit vabalt vallata, kasutada ja käsutada;
- 6) õigust kodu puutumatusse;
- 7) õigust vabalt liikuda ja elukohta valida;
- 8) õigust lahkuda Eestist ja asuda Eestisse;
- 9) õigust posti, telegraafi, telefoni või muul üldkasutataval teel edastatavate sõnumite saladusele;
- 10) õigust vabalt saada üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni;
- 11) õigust tutvuda seaduses sätestatud korras riigiasutustes ja kohaliku omavalitsuse organites ning riigi ja kohaliku omavalitsuse arhiivides hoitavate andmetega;
- 12) õigust vabalt levitada ideid, arvamusi, veendumusi ja muud informatsiooni sõnas, trükis, pildis või muul viisil;
- 13) õigust ilma eelneva loata rahumeelselt koguneda ja koosolekuid pidada.

Sama paragrahvi lõige 2 ütleb, et isiku õiguste ja vabaduste piiramisega ei tohi kaasneda:

- 1) piinamine, julm või väärikut alandav kohtlemine või seadusest mittetulenev karistus;
- 2) mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabaduse õiguse keelamine;
- 3) kelleltki meelevaldselt elu võtmine.

2.1.5. Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus

Omavalitsusüksuse ülesandeks on korraldada antud vallas või linnas sotsiaalabi ja –teenuseid, vanurite hoolekannet, noorsootööd, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, territoriaalplaneerimist, valla- või linnasisest ühistransporti ning valla teede ja linnatänavate korrashoidu.

2.1.6. Vedelkütusevaru seadus

Seadus sätestab kohustusliku vedelkütusevaru moodustamise, hoidmise ja haldamise alused.

Vedelkütusevaru on riigi käsutuses või kontrolli all olev käesoleva seadusega kindlaksmääratud naftatoodete kogus, mis moodustatakse riigi julgeoleku ja elanikkonna toimetuleku tagamiseks, energia ja kütuse varustamisega seotud rahvusvaheliste lepingute alusel võetud kohustuste täitmiseks ning majandustegevuse häirete vältimiseks või häirete mõju vähendamiseks naftatoodetega varustamise häirete korral.

2.1.7. Nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seadus

Seadus reguleerib nakkushaiguste tõrje korraldamist ja nakatunud isikule tervishoiuteenuse osutamise korda ning sätestab riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse ning juriidilise isiku ja füüsilise isiku kohustused nakkushaiguste ennetamisel ning tõrjel.

Nakkushaigus – haigus või haigustunnusteta kandlusseisund, mis on põhjustatud nakkustekitaja sattumisest organismi ja mis levib või mille puhul on alust oletada levikut inimeselt inimesele või loomalt inimesele otseselt või kaudselt.

Eriti ohtlik nakkushaigus – suure nakatuvusega haigus, mis levib kiiresti ja ulatuslikult, või mille kulg on raske või eluohtlik. Käesoleva seaduse tähenduses on eriti ohtlikud nakkushaigused katk, koolera, kollapalavik, viiruslikud hemorraagilised palavikud ja tuberkuloos.

2.1.8. Vabariigi Valitsuse 17. juuli 2001. a määrus nr 243 “Kriisireguleerimisalasele koolitusele kuuluvate ametnike loetelu”

Päästeameti koolitusbüroos korraldatavale kriisireguleerimisalasele koolitusele kuuluvad:

- 1) maavanemad;
- 2) Riigikantselei hädaolukorraks valmisoleku planeerimise eest vastutavad ametnikud;
- 3) Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni kriisireguleerimismeeskonna liikmed;
- 4) linnapead ja abilinnapead;
- 5) vallavanemad ja abivallavanemad;
- 6) maa-, linna- ja vallavalitsuste riskianalüüsi ja hädaolukorraks valmisoleku planeerimise eest vastutavad ametnikud;

- 7) elutähtsate valdkondade eest vastutavate ministeeriumide ning ministeeriumide valitsemisalas olevate ametite ja inspeksioonide hädaolukorraks valmisoleku planeerimise eest vastutavad ametnikud.

3. RIIKLIK KRIISIREGULEERIMISPLAAN

Riiklik kriisireguleerimisplaan on koostatud "Hädaolukorraks valmisoleku seaduse" §6 alusel lähtudes riigi kohustusest tagada hädaolukorras riigi julgeolek, inimeste elu ja tervis, riigi ja elanike vara ning keskkonna kaitse.

Riiklik kriisireguleerimisplaan on dokument, millega kirjeldatakse kriisireguleerimissüsteemi toimimist tervikuna. Sätestatakse kriisireguleerimise üldpõhimõtted, määratakse kindlaks valitsusasutuste ja kohalike omavalitsuste vastutusala ja ülesanded, kirjeldatakse hädaolukordade lahendamise üldiseid põhimõtteid, teabevahetuse ja elanike teavitamise korraldust ning erinevate koostöövaldkondade korraldust.

Nimetatud plaan valmib erinevate ametkondade koostöös ning planeerimisel arvestatakse kõiki võimalikke hädaolukordi, millede täpne nimekiri koostatakse pärast valla ja linna, maakonna ning ministeeriumi riskianalüüside valmimist.

Plaani eesmärgid on:

- 1) läbi planeerimisprotsessi tagada hädaolukorraks valmisolek;
- 2) valmistada ette hädaolukorra lahendamise struktuurid;
- 3) tagada hädaolukorra lahendamiseks vajalike ressursside planeerimine ja kasutamise kord hädaolukorras;
- 4) tagada elanikkonna teavitamine ning kaitse hädaolukorras;
- 5) kavandada ja tagada riigiasutuse töö jätkumine hädaolukorras.

Plaan koosneb:

- 1) põhiplaani;
- 2) funktsionaalsetest lisadest;
- 3) ministeeriumi valitsemisalas esineda võiva hädaolukorra lahendamise üldkava, mille lülitamine plaani koosseisu rõhutab konkreetse hädaolukorra keerukust või ohtlikkust ühiskonna turvalisusele ning seega ka avalikkuse suurt huvi selle hädaolukorra lahendamise vastu;
- 4) täiendavatest lisadest (juhtimine ja koordineerimine, elanikkonna evakueerimine, elanike alarmeerimine ja teavitamine, õppuste korraldamine, plaani rakendamine sõja ajal ning lisa ettekannete vormide, nimede ja kontaktandmetega).

Riikliku kriisireguleerimisplaani töötab välja Siseministeerium koostöös valitsusasutuste, kohalike omavalitsuste, ettevõtjate ning kriisireguleerimisele kaasatud mittetulundusühingute ja sihtasutustega.

Riiklik kriisireguleerimisplaan kinnitatakse Vabariigi Valitsuse korraldusega. Plaan vaadatakse läbi, täiendatakse ja korrigeeritakse vastavalt vajadusele, kuid mitte harvem kui kord kahe aasta jooksul.

4. HÄDAOLUKORRAKS VALMISOLEK MAAKONNAS

4.1. Maavanema ülesanded

Tulenevalt hädaolukorras valmisoleku seadusest on maavanema ülesanded järgmised:

- 1) koordineerib maakonnas kohalike omavalitsuste ning maakonnas asuvate riigiasutuste, ettevõtjate, mittetulundusühingute ja sihtasutuste koostööd;
- 2) korraldab maakonna riskianalüüsi tegemist, võttes arvesse valla ja linna riskianalüüsi tulemusi;
- 3) arvestab riskianalüüsi tulemusi maakonnaplaneeringus;
- 4) koordineerib valla ja linna kriisireguleerimisplaani koostamist ning kooskõlastab need;
- 5) vajaduse korral teeb ettepaneku piirnevatele kohalikele omavalitsustele ühise kriisireguleerimisplaani koostamiseks;
- 6) moodustab maakonna kriisikomisjoni ja kriisireguleerimismeeskonna;
- 7) sõlmib lepingud hädaolukorra lahendamiseks vajalike ressursside kasutamiseks;
- 8) juhib maakonnas hädaolukorra lahendamist;
- 9) teavitab elanikkonda hädaolukorrast ja selle lahendamisest;
- 10) tagab maavalitsuse töö jätkuvuse hädaolukorras;
- 11) taotleb täiendavaid ressursse hädaolukorra lahendamiseks;
- 12) planeerib ja korraldab kriisireguleerimisalast koolitust.

4.2. Maakonna kriisikomisjon

Maakonnas moodustatakse kriisireguleerimisalase ennetava ja ettevalmistava töö korraldamiseks ning hädaolukorra lahendamiseks kriisikomisjon.

Maakonna kriisikomisjoni ülesanded on järgmised:

- 1) vaatab läbi maakonna riskianalüüsi ja teeb sellest lähtuvalt ettepaneku maakonnaplaneeringu täpsustamiseks;
- 2) vaatab läbi maakonna kriisireguleerimisplaani;
- 3) teeb maavanemale ettepaneku kriisireguleerimismeeskonna koosseisu kohta;
- 4) teeb maavanemale ettepaneku hädaolukorra lahendamiseks ja tagajärgede leevendamiseks vajalike vahendite ettevalmistamiseks ja soetamiseks;
- 5) teeb maavanemale ettepaneku kriisireguleerimisõppuse korraldamiseks;
- 6) koordineerib hädaolukorra lahendamist maakonnas;
- 7) teeb maavanemale ettepaneku täiendavate ressursside taotlemiseks;
- 8) koordineerib elanike teavitamist hädaolukorrast ning selle lahendamisest.

Kriisikomisjoni esimeheks on maavanem.

4.3. Päästeameti kohalik päästeasutus

Päästeameti kohaliku päästeasutuse ülesanded on järgmised:

- 1) kogub, töötleb ja analüüsib hädaolukordadega seotud teavet ning teeb maavanemale ettepaneku hädaolukordade ennetamiseks ja lahendamiseks;
- 2) nõustab valla- ja linnavalitsusi riskianalüüsi tegemisel ja kriisireguleerimisplaani koostamisel;
- 3) osaleb maakonna riskianalüüsi tegemisel;
- 4) osaleb maakonna kriisireguleerimisplaani koostamisel;
- 5) teeb maavanemale ettepaneku side- ja elanike teavitamise süsteemi väljaarendamiseks maakonnas;
- 6) nõustab valla- ja linnavalitsust kriisireguleerimisõppuse korraldamisel;
- 7) valmistab ette ja viib läbi maakonna kriisireguleerimisõppuse;
- 8) osaleb kriisireguleerimisalase koolituse läbiviimisel.

4.4. Maakonna riskianalüüs

Maakonna riskianalüüsi tegemist korraldab maavanem.

Riskianalüüsi tegemiseks on valla- ja linnavalitsused ning maakonnas asuvad riigiasutused ja ettevõtjad kohustatud maavanema nõudel esitama teavet maakonnas esinevate ohtude väljaselgitamiseks ja hindamiseks.

Kui maakonna riskianalüüs on valmis, siis maavanem esitab riskianalüüsi kokkuvõtte Siseministeriumile.

Maavanem on kohustatud vaatama läbi riskianalüüsi vastavalt vajadusele, kuid mitte harvemini, kui üks kord aastas. Muudatustest tuleb kohe ka Siseministeriumi teavitada.

Maakonna ning valla ja linna riskianalüüsi tegemise meetodika järgib riskide hindamist piirkondlikul (territoriaalsel) põhimõttel. Territoriaalse riskianalüüsi tegemisel lähtutakse ligikaudse analüüsi meetodist, st hädaolukordi põhjustavate ohtude kindlaksmääramisel ei laskuta tehnilistesse ja muudesse üksikasjadesse. Ligikaudse analüüsi tulemuseks on hädaolukordade ja neid põhjustavate ohtude nimestik ja hädaolukorra toimumise tõenäosuse ning tagajärgede ligikaudne hinnang koos ennetavate meetmete kirjeldusega.

4.5. Maakonna kriisireguleerimisplaan

Maakonna kriisireguleerimisplaanis nähakse ette:

- 1) maakonna lühiiseloostus;
- 2) plaanis kasutatavate mõistete loetelu;
- 3) võimalike hädaolukordade loetelu;
- 4) hädaolukorra lahendamise juhtimise skeem;
- 5) maakonna kriisikomisjoni kokkukutsumise kord;
- 6) elanike teavitamise kord;
- 7) elanike ajutise ümberpaigutamise või evakueerimise meetmed;
- 8) päästetööde korraldus;
- 9) tervishoiu- ja psühhosotsiaalse abi korraldus;

- 10) korralduse korraldus;
- 11) kannatanute abistamise korraldus;
- 12) toiduainete, joogivee ja esmatarbekaupade kättesaadavuse korraldus;
- 13) hädaolukorra lahendamisel osalevate teenistuste varustamise korraldus;
- 14) koostöö piirnevate maakondadega;
- 15) koostöö kaitseväge ja Kaitseväe ja Kaitseväe;
- 16) kahjustuste hindamise ja hädaolukorra lahendamise kulude arvestuse kord;
- 17) teabeteenistuse töö korraldus;
- 18) plaani rakendamise kord sõjaajal;
- 19) plaani hoidmise ja läbivaatamise kord;
- 20) hädaolukorra lahendamisele kaasatud teenistuste ja isikute teavitamise kord ning kontaktandmed;
- 21) hädaolukorra vältimiseks ja lahendamiseks vajalikud ressursid ning nende kasutamise kord.

Maakonna kriisireguleerimisplaani koosseisus võidakse ette näha üksikute hädaolukordade lahendamise kavade.

Maakonna kriisireguleerimisplaani koostamist korraldab maavanem, vajadusel nõustab plaani koostamisel Päästeamet. Maakonna kriisireguleerimisplaani vaatab läbi maakonna kriisikomisjon, kes esitab oma arvamuse maavanemale.

Kui maavanem on esitanud kriisireguleerimisplaani siseministrile, siis alates esitamisest kolme kuu jooksul peab ta selle kooskõlastama. Samuti on siseministril õigus teha ettepanekuid vajadusel muudatusteks ja täiendamisteks.

Maakonna kriisireguleerimisplaani kehtestab maavanem oma korraldusega.

4.6. Kriisireguleerimisalane koolitus, selgitustöö ja õppuste korraldamine

- Koolitus ja selgitustöö

Hädaolukordade vältimise ja kriisireguleerimisalane koolitus üldhariduskoolides toimub vastavalt riiklike õppekavade alusel. Kõrgkoolid korraldavad koolitust kooskõlastatult Päästeametiga.

Riigi- ja kohalike omavalitsuste ametnike kriisireguleerimisalast koolitust korraldab Päästeamet (vastava koolitusele kuuluvate ametnike loetelu on ära toodud Vabariigi Valitsuse vastavas määruses).

Valla- ja linnavalitsused, maavanemad, Päästeamet ja ministriumid teevad elanikele selgitustööd tegutsemaks hädaolukorras.

- Õppuste korraldamine

Üleriigiline kompleksõppus (on koolituse ja kontrolli eesmärgil ettevalmistatud ja läbiviidud ametkondadevaheline kriisireguleerimisalane õppus, mis koosneb nii staabi- kui ka väliõppusest) korraldatakse vähemalt 1 kord 4 aasta jooksul. Üleriigilise kompleksõppuse valmistab ette ja viib läbi Siseministerium. Maakonnas korraldatakse kompleksõppus siseministri kehtestatud ajakava alusel. Maakondliku kompleksõppuse valmistab ette ja viib läbi maavanem. Nii üleriigilise kui ka maakondliku kompleksõppusega seotud kulutused (ettevalmistamine ja läbiviimine) kaetakse Siseministeriumi eelarvest, mis on seal ette nähtud eelarve eraldi reana. Üleriigilise ja maakonna kompleksõppusel osalemisega seotud kaitseväge ja Kaitseväe kulud kaetakse Kaitseministeriumi eelarvest.

5. HÄDAOLUKORRAKS VALMISOLEK VALLAS JA LINNAS

5.1. Valla- ja linnavalitsuste ülesanded

Valla- ja linnavalitsustel on järgmised ülesanded:

- 1) valla ja linna riskianalüüsi tegemine;
- 2) määrata riskianalüüsi alusel need ettevõtted ja asutused, kus tuleb koostada hädaolukorra plaan;
- 3) arvestavad riskianalüüsi tulemusi valla ja linna üld- ja detailplaneeringu koostamisel;
- 4) elanike teavitamine võimalikest ohtudest;
- 5) valla ja linna kriisireguleerimisplaani koostamise korraldamine;
- 6) sõlmivad lepinguid hädaolukorra lahendamiseks vajalike ressursside kasutamiseks;
- 7) planeerivad ja korraldavad kriisireguleerimisalast koolitust;
- 8) kriisireguleerimismeeskonna moodustamine;
- 9) teavitavad elanikke hädaolukorrast ja selle lahendamisest;
- 10) korraldavad hädaolukorras toiduainete, joogivee ning esmatarbekaupade ja teenuste kättesaadavuse elanikele;
- 11) korraldavad tervishoiu ja sotsiaalhoolekandealast tegevust hädaolukorras;
- 12) taotlevad maavanemalt täiendavaid ressursse hädaolukorra lahendamiseks.

5.2. Valla ja linna kriisikomisjonid

Vajaduse korral moodustavad valla- ja linnavalitsused kriisikomisjoni. Valdadel ja linnadel, kus elanike arv ületab 50 000 piiri, on kohustatud moodustama kriisikomisjoni.

Valla või linna kriisikomisjoni esimeheks on vastavalt siis vallavanem või linnapea.

Valla ja linna kriisikomisjoni ülesanneteks on:

- 1) vaadata läbi vastavalt siis linna või valla riskianalüüs ning teha sellest tulenevalt ettepanekuid valla – või linnavalitsusele üld- ja detailplaneeringu täpsustamiseks;
- 2) vaatavad vastavalt läbi valla või linna kriisireguleerimisplaani;
- 3) teevad vastavalt valla – või linnavalitsusele ettepaneku kriisireguleerimismeeskonna koosseisu kohta;
- 4) teevad vastavalt valla - või linnavalitsusele ettepaneku munitsipaalvaru moodustamiseks, hoidmiseks ja kasutamiseks;
- 5) teevad vastavalt valla – või linnavalitsusele ettepaneku õppuste korraldamiseks;
- 6) koordineerivad hädaolukorra lahendamist vastavalt valla või linna territooriumil;
- 7) teevad vastavalt valla – või linnavalitsusele ettepaneku maavanemalt täiendavate ressursside taotlemiseks.

5.3. Valla ja linna riskianalüüs

Valla – või linnavalitsus teeb vastavalt vallas või linnas esineda võivate ohtude välja selgitamiseks riskianalüüsi. Valla- ja linnavalitsus peavad esitama riskianalüüsi kooskõlastamiseks maavanemale, mida maavanem peab siis tegema hiljemalt kolme kuu jooksul alates selle saamisest. Riskianalüüs tuleb teha jälgides vastavat kinnitatud metoodikat, see on oluline seepärast, et kõik omavalitsused esitaksid ühtedele nõuetele vastavalt riskianalüüsi.

Valla - ja linnavalitsus on kohustatud vähemalt kord aastas vaatama läbi riskianalüüsi, muudatustest tuleb kohe informeerida maavanemat.

5.4. Valla ja linna kriisireguleerimisplaan

Valla või linna kriisireguleerimisplaani koostamist korraldab vastavalt siis valla – või linnavalitsus. Valla- ja linnavalitsusi abistavad vajadusel Päästeameti kohalikud päästeasutused. Juhul kui üks mingi suurem ettevõtte ohustab kahte omavalitsusüksust, siis nad kooskõlastavad omavahel kriisireguleerimisplaani. Valla- ja linnavalitsused esitavad kriisireguleerimisplaani kooskõlastamiseks maavanemale, kes peab seda tegema hiljemalt kolme kuu jooksul, alates selle saamisest.

Maavanemal on õigus teha ettepanekuid valla- või linnavalitsustele valla või linna kriisireguleerimisplaani muutmiseks ja täiendamiseks.

Valdade ja linnade riskianalüüsiga seotud kulud kaetakse Siseministeeriumi eelarvest. Siseministeerium koostab valdade ja linnade riskianalüüsi tegemise ja kriisireguleerimisplaani koostamise finantseerimise ajakava, arvestades selle tegemisel maavanemate ettepanekuid.

Valla või linna kriisireguleerimisplaanis nähakse ette järgmisi asju:

- 1) valla ja linna lühiiseloostus;
- 2) plaanis kasutusel olevate mõistete selgitus;
- 3) võimalike hädaolukordade loetelu;
- 4) hädaolukorra lahendamise juhtimise skeem;
- 5) elanike teavitamise kord;
- 6) elanike ajutise ümberpaigutamise kord;
- 7) päästetööde korraldus;
- 8) tervishoiu- ja psühhosotsiaalse abi korraldus;
- 9) kannatanute abistamise korraldus;
- 10) korrakaitse korraldus;
- 11) toiduainete, joogivee ning esmatarbekaupade ja teenuste kättesaadavuse korraldus;
- 12) hädaolukorra lahendamisel osalevate teenistuste varustamise korraldus;
- 13) teabeteenistuse töökorraldus;
- 14) koostöö piirnevate valdade ja linnadega;
- 15) koostöö kaitseväge ja Kaitseväe ja Kaitseväe;
- 16) plaani hoidmise ja läbivaatamise kord;
- 17) plaani rakendamise kord sõjaajal;
- 18) hädaolukorra lahendamisele kaasatud teenistuste ja isikute teavitamise kord ning kontaktandmed;
- 19) hädaolukorra vältimiseks ja lahendamiseks vajalikud ressursid ning nende kasutamise kord.

6. HÄDAOLUKORRAKS VALMISOLEK ETTEVÖTTES JA ASUTUSES

6.1. Ettevõtte ja asutuse ülesanded

Need ettevõtjad, kellel on ohtlik ettevõtte, teeb riskianalüüsi ja koostab ettevõtte hädaolukorra lahendamise plaani kemikaaliseaduse alusel.

Suure ohuga kiirgustegevuse korral teeb kiirgustegevusloa omaja riskianalüüsi ja koostab hädaolukorra lahendamise plaani kiirgusseaduse alusel.

7. RISKIANALÜÜSI METOODIKA

7.1. Riskianalüüs

Riskianalüüsi eesmärk on välja selgitada valla, linna ja maakonna territooriumil esineda võivaid õnnetusi ning nende tekkimise tõenäosust, saamaks ülevaadet sellest, mis ohustab riigi julgeolekut, inimeste elu ja tervist, kahjustab oluliselt keskkonda ning tekitab ulatuslikku majanduslikku kahju.

Millist kasu me siis saame riskianalüüsist:

- 1) saame ohtlikke süsteeme korrastada või siis äärmisel juhul likvideerida;
- 2) tõhustada planeerimistööd takistamaks võimalike riskiallikate ehitamist või valides neile sobivama ohutu asukoha;
- 3) õnnetusteks valmisoleku parandamine.

Selleks, et paremini mõista riskiallikate olemasolu on need jaotatud klassidesse:

- paiksed riskiallikad – on tegu kõikide üksikobjektidega, metsamassiivide, kommunikatsioonitrasside, veekogudega jmt. Paikseid riskiallikaid iseloomustab asjaolu, et kõigil neil on olemas oma kindel asukoht, mida pole võimalik muuta. See võimaldab meil kõik nimetatud objektid ära märkida kaardile.
- liikuvad riskiallikad – on tegu kõikide transpordivahenditega. Üheks suureks erisuseks on võrreldes eelnevatega see, et puudub kindel asukoht (küll aga on võimalik seda liikumisteed kindlaks määrata, rong saab liikuda ainult seal, kus on olemas raudtee jne). Liikuvaid riskiallikaid ei saa kanda sarnaselt paiksetega kaardile, kuid neid saab märkida vastavalt võimalikele liikumiskiirtele – kaardile kantakse raudteed, maanteed, reguleeritud laevateed jne. Transpordivahenditest tulenevad õnnetused saavad toimuda vaid kohtades, kus on tagatud vastavad liikumisvõimalused.
- asukohata riskiallikad – siia alla kuuluvad tingimused ja nähtused, mis ei ole seotud kindlate piiride või oludega – loodusnähtused, globaalsed keskkonna- ja asukohamõjud, maavälised ohutegurid. Antud riskiallikate puhul on väga raske teha prognoose ning hinnata õnnetuse toimumise tõenäosust. Asukohata riskiallikate hindamisel on parima tulemuse nimel otstarbekas, kui seda tehakse riiklikul, mitte kohalikul tasandil.
- sotsiaalsed riskiallikad – tegemist on äärmiselt laia mõistega, sest siia liigituvad paljud ühiskonnas asetleidvad protsessid – äärmuslik sotsiaalne kihistumine, tööpuudus, sotsiaalsete garantiide kadumine jne. Antud riskiallikate võimalikud tekkekohad on üldjuhul mingilgi määral etteprognoositavad. Näiteks kui mingi teatud piirkonna tööhõive on tagatud peamiselt ühe suure ettevõttega, siis selle ettevõtte strateegiate hindamisel on võimalik ka

tööpuudust ette hinnata. Sotsiaalsete riskiallikatega on tugevalt seotud piirkonna majanduslik seisund, mis mõjutab infrastruktuuri arengut, migratsiooni, töökohtade loomist, sotsiaaltoetuste süsteemi, kuritegevust jne.

- elanikkonna turvalisust destabiliseerivad riskiallikad – siia valdkonda kuuluvad peamiselt otseselt inimtegevusest tulenevad teadlikud ja/või tahtlikud ohud – terrorism, sabotaaž, sõda, riigipiiri ületused, elanikkonna kokkupõrked jõustruktuuridega jne.

7.2. Riskianalüüsi tegemise etapid

Riskianalüüsi tegemine toimub teatud etappidena ning oluline on järgida etteantud järjekorda. Me ei saa hakata välja selgitama võimalike õnnetuste tõenäosust, kui me pole veel kindlaks teinud, millised on üldse võimalikud õnnetused sellel territooriumil.

1. **Teabe kogumine** – eesmärk on koguda enne töö sisukat tegemist maksimaalselt palju ja süstematiseeritult tööks vajalikku informatsiooni. Informatsiooni kogutakse erinevatest allikatest, mis on kätte saadavad otse vastavalt objektilt, ning ka sellega teatud määral seotud olevatest allikatest (kontrolliorganid, kirjandus, statistika jne).
2. **Võimalike õnnetuste väljaselgitamine** – eesmärk on, lähtudes kättesaadavast informatsioonist ja teadmistest, selgitada välja kõik võimalikud õnnetused, mille toimumine antud piirkonnas on kasvõi teoreetiliselt võimalik.
3. **Võimalike õnnetuste tõenäosuse väljaselgitamine** – eesmärk on jagada võimalikud õnnetused tulenevalt nende oodatavast esinemissagedusest jaotustesse, mis iseloomustab antud õnnetuste tõenäosust.
4. **Võimalike õnnetuste tagajärgede hindamine** – eesmärk on selgitada võimalike õnnetuste puhul nende oletatavad tagajärjed, mis võivad õnnetusega kaasneda. Lisaks tõenäoliste õnnetustega kaasnevatele tagajärgedele, hinnatakse ka võimalikku halvimat õnnetust (kus asjade kokkusattumise tulemusena areneb raskeim võimalik sündmus).
5. **Riskiklassi määramine ja riskide järjestamine** – eesmärgiks on fikseerida selgunud õnnetused läbi nende tõenäosuse ja tagajärgede, omistades neile üldist hinnangut peegeldava hinde. Samuti paigutatakse erinevad õnnetused võrdlevatesse riskimaatriksitesse.
6. **Ennetusmeetmete kavandamine** – eesmärk on töötada iga analüüsitud objekti kohta välja teatud meetmed, mille rakendamine parandaks olukorda objektil. Ennetusmeetmete all töötatakse välja nii majanduslikult kui ka toimelt efektiivseimad ning nende rakendamine antakse objekti omaniku otsustada.
7. **Riskianalüüsi vormistamine ja kokkuvõtte koostamine** – riskianalüüsi lõplik vormistamine ja kokkuvõtete tegemine toimub vastavalt ettenähtud korrale ja reeglitele. Need osad on vajalikud, et lõppprodukt esitada poliitilistele otsustajatele, kellel võivad puududa vajalikud teadmised antud valdkonnast.

7.3. Võimalike õnnetuste liigid

Käesolevas peatükis tuuakse ära terve rida erinevaid võimalikke õnnetusi, kirjeldatakse lühidalt tekkevõimalusi, ohte ning kaasnevaid tagajärgi. Samuti illustreeritakse erinevaid õnnetusi fotodega.

Peamised õnnetused, mis igapäev meie ümber juhtuvad ja võivad juhtuda on järgmised: tulekahjud, plahvatused, transpordivahendi õnnetused, loodusõnnetused, õnnetused kommunaalsüsteemides, keemiaõnnetused, sotsiaalsed ohud, epideemiad, loomataudid, õnnetused veekogudel jne.

7.3.1. Tulekahjud

Üks levinum õnnetuse liik. Oma olemuselt on tulekahju dünaamiline õnnetus, mis pidevalt edasi areneb. Tulekahju tekkepõhjused võivad olla nii inimlik hooletus kui ka tipp tehnoloogiates tekkinud vead ja rikked. Puhkeda võivad tulekahjud väga erinevates kohtades, tähtis on vaid tekitaja ja põleva materjali olemasolu, tinglikult võib tulekahjud jaotada looduses toimuvateks (N. metsatulekahjud) ja hoonetes ning rajatistes toimuvateks. Eriligiiks tuleks siinkohal lugeda tulekahjusid transpordivahendites. Tulekahju poolt tekitatud kahjustused sõltuvad tema tekkimise avastamise kiirusest ja reageerimise kiirusest. Reeglina kaasneb tulekahjuga suur materiaalne kahju, samuti lõpevad paljud tulekahjud inimohvritega.

Tulekahju Tallinnas Sitsi tänavas (autori fotod)

Kulupõleng Tallinnas Harku järve ääres

7.3.2. Transpordivahendite õnnetused

Transpordivahendite õnnetuste all mõeldakse kõiki õnnetusi, mis juhtuvad erinevate transpordivahenditega. Igapäevaelus satuvad õnnetustesse suures osas tavalii kluses sõitvad sõidukid. Oma olemuselt võib transpordiõnnetus olla nii staatiline kui ka dünaamiline. Esimesel juhul toimub avari, mis endaga lisaõnnetusi kaasa ei too, teisel juhul toimub aga avariijärgselt õnnetuse pidev areng. Näitena võib siinkohal tuua ohtlikuaine veose, mis on sattunud õnnetusse. Liiklusõnnetuse tagajärjel võib tekkida õnnetus ohtliku kemikaaliga, võib toimuda plahvatus jne. Väga sageli lõpeb liiklusõnnetus inimvigastustega, invaliidistumisega ja samuti surmaga. Õnnetus transpordivahendiga võib ka võtta katastroofi mõõtmed, juhul kui see juhtub reisilennukiga, naftatankeriga või mõne muu sarnase sõidukiga.

Avari Tallinnas Pärnu maanteel

7.3.3. Loodusõnnetused

Loodusõnnetused on ühed keerulisemad ja ettearvamatud õnnetused. Loodusõnnetusi on väga raske ette prognoosida ja samuti ka täpselt asukohta määrata. Siinkohal võiks ära märkida erinevatel aastaegadel toimuvad tormid, suured sademete hulgad, pikaajalised madalad- ja kõrged temperatuurid, üleujutused ja metsatulekahjud. Loodusõnnetused on dünaamilised ja tekitavad endaga seotud kahju. Reeglina on tegemist väga laiaulatuslike ja mastaapsete õnnetustega.

Lumetorm Tallinnas 1. märtsil 2006

7.3.4. Keemiaõnnetused

Keemiaõnnetused on äärmiselt ohtlikud inimeste elule ja tervisele, samuti aga ka keskkonnale. Üha arenevas tööstuses on antud tüüpi õnnetuste tekkimine üha tõenäolisem. Kuna tegemist on väga ohtliku õnnetuse tüübiga, on ka vastavad kontrollmeetmed keemiatööstuses kõrgendatud tähelepanu all. Keemiaõnnetuse tagajärjed võivad olla ültraagilised, kas suure reostuse või suure hulga inimvigastuste ja surmade näol. Antud õnnetuse tüübi puhul satub kemikaal ümbritsevasse keskkonda lekke näol. Arvestama peab saastunud alade suure pidalaga.

Vesiniku tehas Muuga sadamas

7.3.5. Varingud

Võivad toimuda nii maapealsetes kui ka maa-alustes hoonetes ja rajatistes. Varisemise võivad esile kutsuda: konstruktsioonivead, konstruktsioonide vananemine, muutused pinnases, õhurõhu järsk muutus, ülekoormus ehituskonstruktsiooni osale või osadele, vee mõjutused ja tule mõjutused. Varingu tagajärjel võivad saada mõjutatud infrastruktuurid selliselt, et mõjutatud võivad olla ka instantsid, mis otseselt ei osale õnnetuses.

Plahvatus Tallinnas Pae tänaval

7.4. Tõenäosuse hindamine

Hädaolukorra tõenäosuse kindlaksmääramisel hinnatakse, kui sageli võib konkreetne hädaolukord esineda. See hinnang tugineb põhjustele (analüüsitakse kõiki ohte), toimunud hädaolukordade analüüsile (ajalooüürikud, teaduslik kirjandus, statistika jms), eksperthinnangutele, juba rakendatud ennetavatele meetmetele ning muule kogutud teabele.

Hädaolukorra toimumise tõenäosuse hindamisel võetakse aluseks lisas 1 toodud viieastmeline jaotus (tähistatakse riskiklassi määramisel numbriga):

- 1 – väga väike;
- 2 – väike;
- 3 – keskmine;
- 4 – suur;
- 5 – väga suur.

Hädaolukorra tõenäosusele antakse üks hinnang, kuid selleks tuleb kõiki ohtusid eraldi analüüsida. Riskianalüüs peab sisaldama lühikese tõenäosuse määramise põhjenduse.

Näiteks põgenike massilisel saabumisel piiripunktidesse võidakse tõenäosust hinnata järgmiselt:

- 1) *nakkushaiguste levik naaberriikides – väga väike;*
- 2) *loodus- või tehnogeene suurõnnetus vm katastroof (näit avarii tuumaelektri-jaamas) – väike;*
- 3) *põgenike voog sotsiaalsete ja majanduslike probleemide tõttu – väike;*
- 4) *etnilised- ja relvastatud konfliktid – väga väike.*

Tervikuna võidakse põgenike massilise piiripunktidesse saabumise tõenäosust hinnata väikeseks.

7.5. Võimalike hädaolukordade tagajärgede hindamine

Riskianalüüsis kirjeldatakse lühidalt hädaolukordade võimalikke tagajärgi. Hädaolukorra tagajärgede hindamise käigus tuleb esmalt hinnata olemasolevat olukorda ja ennetavaid meetmeid, arutada läbi ja luua ülevaade kättesaadavatest ressursidest. Konkreetseks hädaolukorraks valmisolekust sõltub otseselt ka hädaolukorra tagajärgede hindamine. See inventuur peab sisaldama nii erinevate struktuuride varustust, kui ka hädaolukorrale reageerimise isikkoosseisu (arvuline, ettevalmistus, koolitus). Hiljem saab seda informatsiooni kasutada ministeeriumi kriisireguleerimisplaani koostamisel.

Oletatavate tagajärgede hindamisel tuleb arvestada asjaoluga, et üks sündmus võib vallandada terve negatiivsete sündmuste ahela. Et kirjeldada kogu kahju, mida üks sündmus võib põhjustada, tuleks püüda nii palju kui võimalik välja selgitada tähtsamate sündmustevaheline vastastikune sõltuvus.

Hädaolukorra tagajärgi hinnatakse (ka nende hinnangute andmisel arvestatakse ennetavaid meetmeid ning kättesaadavaid ressursse) sõltuvalt sellest, kas hädaolukorra põhjustanud sündmuse poolt on tekitatud kahju:

- inimeste elu ja tervisele;
- varale (majanduslik kahju);
- keskkonnale;
- elutähtsa valdkonna toimimisele.

Hädaolukorra tagajärgedest tingitud varaline kahju hinnatakse ligikaudselt, võttes arvesse nii otsesed kui ka kaudsed kahjud. Varalise kahju kriteeriumid määrab kindlaks iga ministeerium ise, kuid konkreetsed kriteeriumid võib jätta ka määramata. Viimasel juhul võetakse aluseks väga subjektiivne ja ligikaudne kahjude skaala: vähetähtsad – kerged – rasked – väga rasked – katastroofilised.

Hädaolukorra tagajärgi saab hinnata ka vastavalt sellele, millist kahju on tekitatud elutähtsa valdkonna toimimisele (ühiskonna elutähtsate funktsioonide ja tegevusalade rivist väljalangemine).

Hädaolukorra tagajärgede hindamise aluseks võetakse lisas 2 toodud viieastmeline raskusastmete jaotus (tähistatakse riskiklassi määramisel tähega):

- A vähetähtsad (puuduvad);
- B kerged;
- C rasked;
- D väga rasked;
- E katastroofilised.

Oluline on jälgida, et eelnimetatud raskusastmete jaotus jääb kõikide tagajärgede hindamisel samaks.

Hädaolukorra tagajärgedele antakse üks hinnang (lisa 4), kuid selleks tuleb kõiki ohtusid eraldi analüüsida. Hädaolukordade tagajärgi analüüsitakse kõikide kahjude osas (vt alljärgnevat näidet).

Tabel 1. Näide tagajärgede hindamisest (J. Trossi järgi)

<i>Hädaolukord – põgenike massiline saabumine piiripunktidesse</i>					
OHUD	TAGAJÄRJED*				
	Elu ja tervis	Vara	Keskkond	Elutähtis valdkond	Koond
Nakkushaiguste levik	väga raske	raske	vähetähtis	raske	Raske
Katastroof (sh tuumaavarii)	raske	raske	kerge	raske	Raske
Sotsiaal-majanduslikud põhjused	vähetähtis	kerge	vähetähtis	kerge	Kerge
Etnilised- ja relvastatud konfliktid	vähetähtis	kerge	vähetähtis	kerge	Kerge
Hädaolukorra tagajärg (koond)	raske	raske	vähetähtis	raske	RASKE
<i>Kokkuvõtteks võib põgenike massilisel saabumisel piiripunktidesse hinnata hädaolukorra tagajärgi rasketeks.</i>					

* hädaolukorra põhjustanud sündmuse poolt tekitatud kahju

Hädaolukorrale antav tagajärg on reeglina kõrgeim määratud raskusaste, kuid juhul kui ohtude grupi lõikes on tagajärgedel märkimisväärsed erinevused, siis võib töörühm võid seda ühe astme võrra tõsta või langetada.

7.6. Riskiklassi määramine ja riskide järjestamine

Igale analüüsitud hädaolukorrale määratakse riskiklass, mida väljendab kindel numbr ja tähe kombinatsioon. Riskiklass tuleneb hädaolukorra toimumise tõenäosusest ja hädaolukorra tagajärgede raskusastmetest.

Näitena toodud põgenike massilisel saabumisel piiripunktidesse on tõenäosus väike ja hädaolukorra tagajärjed rasked, seega on riskiklass 2C.

Riskide võrdlemiseks kantakse erinevad hädaolukorrad riskimaatriksisse (lisa 3). Positsioneerimise võimaluste suurendamiseks riskimaatriksil poolitatakse iga maatriksi ruut veel diagonaaliga. See annab riskianalüüsiga tegelevale töögrupile võimaluse riskimaatriksil riski visuaalselt suurendada või vähendada, sest nüüd ei analüüsita enam võimalike hädaolukordi üksikutena vaid tervikkogumis. Riski suurendamist või vähendamist võivad mõjutada ka muud hädaolukorra tagajärjed, näiteks mõju riigi julgeolekule vms. Ankeeti jääb kirja riskiklassi esialgne suurus, kuid maatriksil tehtud riski suurendamine või vähendamine märgitakse ankeeti, sest kõikide ministereeriumite riskianalüüside kokkuvõtte tegemisel tuleb võib-olla pöörduda algandmete poole.

Riskimaatriksisse kantakse hädaolukorra järjekorranumber. Esmane numeratsioon võib tuleneda analüüsitud hädaolukordade järjekorrast või raskusastmest. Järjekorranumber on jääv ning see ei sõltu hilisematest riskiklassi muudatustest või uute ohtude tekkest.

Kui analüüsitud hädaolukordade arv on suur, siis võib eelnevalt koostada kindla grupi (ühe hädaolukorra ohud, kindel valdkond või ametkond) kohta eraldi maatriksi. Hilisemal, kõiki ministereeriumi valitsemisala hädaolukordi sisalduval maatriksil võib neid grupe tähistada eraldi tähe või tähtedega hädaolukorra numbril järel.

Näiteks lühendis 3PV Siseministereeriumi riskianalüüsi maatriksil tähendab: hädaolukord nr 3 Piirivalveameti haldusalas.

7.7. Ennetavate meetmete kavandamine

Iga hädaolukorra riski vähendamiseks töötatakse välja ennetavad meetmed, s.t kirjeldatakse lühidalt meetmeid, mida tuleb ette võtta ohu kõrvaldamiseks (vältimiseks) või riski vähendamiseks (tagajärgede leevendamiseks).

Esimesed meetmed on suunatud ohu põhjustele, teised aitavad vähendada ebasoovitavaid tagajärgi. Enamike hädaolukordade korral on võimalik rakendada nii vältivaid kui ka leevendavaid meetmeid. Teatavate hädaolukordade korral on aga vältivate meetmete rakendamine piiratud. See puudutab:

- ohtusid väljaspool Eesti riigipiire;
- ohtusid, mille tõkestamiseks meil puuduvad tehnilised vahendid ja teadmised;
- teatud loodusnähtusi.

Riski vähendamise ettepanekuid (seadusandlikud, tehnilised, organisatsioonilised jne) ei pea riskianalüüsis üksikasjalikult kirjeldama.

Ennetavate meetmete rakendamiseks tehtavad kulutused (ligikaudsed) on soovitatav kanda graafikule, kus ühel teljel on kulutused (näit väiksed, keskmised, suured) ja teisel teljel hädaolukorrad riski suuruse järgi.

7.8. Riskianalüüsi vormistamine

Ministeeriumi riskianalüüs vormistatakse riigiasutustele kehtestatud dokumentide vormistamise nõuete järgi. Riskianalüüsi dokumendi tiitellehele järgneb sissejuhatus, koostajate nimekiri ja sisukord. Ministeeriumi riskianalüüsi kinnitab minister.

Ministeeriumi riskianalüüs koosneb elutähtsa valdkonna korralduse kirjeldusest ja hinnangust valdkonna haavatavusele hädaolukorras ning ministeeriumi riskide kokkuvõttest (sh riskimaatriks), kus asutuste sisestest riskianalüüsides lähtuvatele võimalikele hädaolukordadele antakse hinnang ministeeriumi kui terviku seisukohalt.

Ministeeriumi riskianalüüsi lisades tuuakse ära valitsemisala asutuste sisesed riskianalüüsid. Asutuse sisesed riskianalüüsi tiitellehele järgneb koostajate nimekiri ning asutuse juhi nimi ja allkiri.

Asutuse sisene riskianalüüs koosneb järgmistest peatükkidest:

- 1) asutuse iseloomustus (sh asutust iseloomustavad skeemid ja vajalik kaardimaterjal);
- 2) hädaolukordade statistika;
- 3) hädaolukordade riskianalüüs;
- 4) lisad (riskimaatriks, riskiankeedid).

Riskianalüüsi võib vajadusel täiendada eripeatükkidega.

8. HÄDAOLUKORRAST TEAVITAMINE

Kriiside edukas lahendamine ei sõltu mitte ainult professionaalsete kriisireguleerijate väljaõppe tasemest, vaid suuresti ka kriisireguleerimise põhimõtteid tundvate inimeste hulgast.

Kriisikommunikatsioon on kombinatsioon reeglite järgimisest ning kiirelt tehtud loovatest otsustest. Seetõttu on väga oluline pidada kinni olulistest kriisikommunikatsiooni reeglitest, ehk nõ kuldreeglitest:

- 1) tuleb säilitada rahu, tegutseda kiiresti, ent siiski tasakaalukalt;
- 2) varasemalt tuleb leppida kokku rollijaotus meeskonnas;
- 3) väljasta ainult kontrollitud informatsiooni;
- 4) ei tohi anda katteta lubadusi;
- 5) järgi sündmuste kajastust erinevates meediakanalites;
- 6) kõiki meediakanaleid tuleb kohelda võrdselt;
- 7) meediasuhetes võta initsiatiiv.

Kriisikommunikatsioon jaguneb kaheks:

- 1) sisekommunikatsioon
- 2) avalikkusele suunatud kommunikatsioon

Kommunikatsioonitasandid

Toimunud sündmustele reageerimisel eristatakse kriisikommunikatsioonis järgmisi tasandeid (madalamalt kõrgemale):

- regionaalne tasand: piirkondliku allasutuse, reageeriva üksuse, maakonna või linna kriisikomisjoni ja ettevõtte pressitöö eest vastavad isikud, kes teevad omavahel koostööd;
- riiklik tasand: ministeeriumi, ameti avalike suhete osakond või maakonna kriisireguleerimismeeskonna teavitusrühm;
- riikliku kriisireguleerimismeeskonna teavitusrühm.

Täiendavat informatsiooni ja põhjalikumat teavet kriisikommunikatsiooni kohta lugeda ise Kriisikommunikatsiooni käsiraamatust (vt kasutatud kirjanduse loetelu).

LISA 1

HÄDAOLUKORDADE TOIMUMISE TÕENÄOSUSE HINDAMISE TABEL (J. Trossi järgi)

Tõenäosus	Sagedus
Väga väike (1)	Harvemini kui üks kord 100 aasta jooksul
Väike (2)	Üks kord 50-100 aasta jooksul
Keskmine (3)	Üks kord 10-50 aasta jooksul
Suur (4)	Üks kord 1-10 aasta jooksul
Väga suur (5)	Sagedamini kui üks kord aastas

LISA 2

HÄDAOLUKORRA TAGAJÄRGEDE HINDAMISE RASKUSASTMED (avaldatud Maakonna ning valla ja linna riskianalüüsi metoodikas)

Tagajärg	Elu ja tervis	Vara	Keskkond	Elutähtis valdkond
Vähetahtis/ puudub (A)	Vigastatud puuduvad või üksikud kergelt vigastatud.	Minimaalsed	Minimaalsed või puuduvad	Ajutised häired valdkonna toimimises. Otsene kahju puudub.
Kerge (B)	Kümmed kergelt vigastatud, üksikud raskelt vigastatud.	Kahju suurus kuni ... krooni	Kahjud, mis kaovad ise ilma muid tagajärgi põhjustamata või on likvideeritavad päästetööde käigus.	Lühiajalised häired valdkonna toimimises.
Raske (C)	Üksikud hukkunud; suur hulk vigastatud, nendest mitmed raskelt; piirkonna tervishoiuasutuste ressursid on ammendumas	Kahju suurus kuni ... krooni	Täielikult taastuv või taastatav kahju, mis mõjutab ümbritsevat elukeskkonda või millest tulenevalt tuleb kehtestada ajutisi piiranguid.	Mitmepäevane häire valdkonna toimimises. Vajalik tagavara-süsteemide või alternatiivsete meetmete rakendamine.
Väga raske (D)	Kümmed hukkunud; vigastatute arv ületab piirkonda teenindava tervishoiuasutuse võimalused	Kahju suurus kuni ... krooni	Elukeskkonna pikaajaline või tõsine kahjustus, mis on suuremas osas taastuv või taastatav.	Valdkonna ajutine mittetoimimine vähendab oluliselt ühiskonna turvalisust.
Katastroofiline (E)	Suur hulk hukkunuid; vigastatute arv ületab kogu tervishoiusüsteemi võimalused	Kahju suurus kuni ... krooni	Taastumatu kahju ja taastamatut või lokaalset elukeskkonna hävingut põhjustav kahju.	Valdkond on täielikult lakanud toimimast.

RISKIMAATRIKS (J. Trossi järgi)

Hädaolukorra tõenäosus 	Väga suur 5					
	Suur 4					
	Keskmine 3					
	Väike 2					
	Väga väike 1					
		Vähetahtsad A	Kerged B	Rasked C	Väga rasked D	Katastroofilised E
		 Hädaolukorra tagajärjed				

RISKIANALÜÜSI ANKEET (avaldatud Maakonna ning valla ja linna riskianalüüsi metoodikas)

Hädaolukorra nimetus:	Jrk nr:
Võimalikud hädaolukorda põhjustavad ohud:	
Hädaolukorra tõenäosus:	(nr)
(sõnadega)	
Lühike tõenäosuse põhjendus:	
Hädaolukorra tagajärgede lühike kirjeldus:	
Hädaolukorra tagajärg (koond):	(täht)
(sõnadega)	
Inimeste elu ja tervis:	
Vara:	
Keskkond:	
Elutähtis valdkond:	
Riskiklass:	(nr +täht)
Ennetavad meetmed:	
Märkused:	
Kuupäev	

Kasutatud ja soovitatava allikate loetelu

Hädaolukorraks valmisoleku seadus. – Riigi Teataja I, 2000, 95, 613; 2004, 54, 390

Päästeseadus. – Riigi Teataja I, 1994, 28, 424

Erakorralise seisukorra seadus. – Riigi Teataja I, 1996, 8, 165

Eriolukorra seadus. – Riigi Teataja I, 1996, 8, 164

Riiklik kriisireguleerimisplaan (http://www.sisemin.gov.ee/atp/failid/kriisireguleerimise_plaan.pdf)

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus. – Riigi Teataja I, 1993, 37, 558

Eesti Vabariigi põhiseadus. - Riigi Teataja 1992, 26, 349

Vedelkütusevaru seadus. - Riigi Teataja I, 2005, 13,66

Loomatauditõrje seadus. – Riigi Teataja I, 1999, 57, 598

Nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seadus. – Riigi Teataja I, 2003, 26, 160

Vabariigi Valitsuse 17. juuli 2001.a. määrus nr 243 “Kriisireguleerimisalasele koolitusele kuuluvate ametnike loetelu”

www.rescue.ee

<http://www.sisemin.gov.ee/atp/>

www.kriis.ee - see koduleht töötab ainult kriisiolukorras.

Maakonna kriisireguleerimisplaan koostamise metoodiline abimaterjal –

<http://www.rescue.ee/public/files/Mkkprmed.pdf>

Maakonna ning valla ja linna riskianalüüsi metoodika – Riigi Teataja Lisa , 2002, 78, 1203

Jaag Tross. 2003 ja 2004. Loengumaterjalid päästekolledžis.

Ilona Leib, Kirsti Ruul, Jaanus Vessart. 2003. Kriisikommunikatsiooni käsiraamat. Siseministeerium, Tallinn.